

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA
PUSIAU NUOTOLINIO POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2023-04-28 Nr. TP-6

Vilnius

Posėdis įvyko 2023 m. balandžio 18 d. 13 val. pusiau nuotoliniu būdu.

Posėdžio pirmininkė Dalia Urbanavičienė.

Posėdžio sekretorė Audronė Daraškevičienė.

Dalyvavo: Etninės kultūros globos tarybos (toliau – EKGT, Taryba) pirmininkė doc. dr. Dalia Urbanavičienė, Tarybos nariai – doc. dr. Rimantas Astrauskas, Ona Drobelenė, Vilma Griškevičienė, Virginijus Jocys, Zigmas Kalesinskas, Vaida Kasparavičienė, Angelė Kavaliauskienė, dr. Lina Leparskienė, Olijardas Lukoševičius, prof. dr. Lina Petrošienė, Jonas Rudzinskas, dr. Loreta Sungailienė, dr. Žilvytis Šaknys, dr. Skaidrė Urbonienė, Jonas Vaiškūnas; Tarybos administracijos specialistai – dr. Audronė Daraškevičienė, dr. Jolita Eidikonienė, Rimantė Galinienė, dr. Regina Mikštaitė-Čičiurkienė, Gintaras Skamaročius, Valia Skrodenienė, Valdas Voveris, Asta Žernienė; svečiai – prof. dr. Ainė Ramonaitė (VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų instituto profesorė, Politinės elgsenos ir institucijų tyrimų katedros vedėja, (Po)sovietinės atminties studijų centro vadovė), Janina Rekašienė (Akmens rajono savivaldybės Švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vyriausioji specialistė)

Kvorumas yra.

DARBOTVARKĖ:

1. Dėl Lietuvos ateities vizijos (valstybės pažangos strategijos) „Lietuva 2050“ projekto (30 min.);
2. Dėl etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo svarbos visuomenei indekso vertinimo metodikos parengimo (kartu su LNKC) įgyvendinant Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos 2020-2024 metų įgyvendinimo plano 1.4.2 uždavinį (20 min.)
3. Dėl kreipimosi į naujos kadencijos savivaldybių merus ir tarybas (20 min.);
4. Dėl naujos kadencijos EKGT regioninių tarybų personalinės sudėties patvirtinimo (20 min.);
5. Dėl EKGT veiklos plano struktūros tobulinimo (15 min.);
6. Kiti klausimai.

D. Urbanavičienė pasiūlė sukeisti vietomis pirmą klausimą su antru ir trečią su ketvirtu, atsižvelgiant į posėdžio dalyvių laiko apribojimus. Darbotvarkės pakeitimams pritarta bendru sutarimu.

1. SVARSTYTA. Etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo svarbos visuomenei indekso (toliau – EK ir NKP indeksas) vertinimo metodikos parengimas (kartu su LNKC) įgyvendinant Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos 2020-2024 metų įgyvendinimo plano 1.4.2 uždavinį.

D. Urbanavičienė pristatė posėdžio viešnią – prof. dr. Ainę Ramonaitę – vieną iš Pilietinės galios indekso metodikos rengėjų ir paklausė, kokie būtų patarimai, pradėdant kurti Etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo svarbos visuomenei indekso metodiką.

A. Ramonaitės nuomone, EKGt galėtų būti aktualus KM kartu su LKT užsakymu vykdomas Gyventojų dalyvavimo kultūroje ir pasitenkinimo kultūros paslaugomis tyrimas (<https://www.kulturostyrimai.lt/visos-temos/kulturos-politika/gyventoju-dalyvavimas-kulturoje-ir-pasitenkinimas-kulturos-paslaugomis-2020/>). Jis vykdomas kas du metus. Tai labai išsamus ir kokybiškas tyrimas. Jame yra klausimų, skirtų ir etninei kultūrai. Be to, jam skiriama daugiau pinigų nei apklausoms pagal Pilietinės galios indeksą. Šis truputį kybo ore – niekada neaišku, ar jam bus pratęstas finansavimas. Kita vertus, Pilietinės galios indekso metodikoje etninei kultūrai dėmesio praktiškai nėra. Dar vienas tyrimas, planuojamas su Vyriausybe, STRATA bei Statistikos departamentu – ilgalaikė plati reprezentatyvi (2000 respondentų, per visą Lietuvą) apklausa, kuri būtų įtraukta ir į strategiją „Lietuva 2050“ (LIST – „Lietuvos ilgalaikis socialinis tyrimas“). Dabar vyksta šios apklausos įrankių kūrimo procesas. Būtų labai naudinga, jeigu Taryba pateiktų savo srities siūlymus. Aišku, klausimų neturėtų būti labai daug.

A. Ramonaitė paklausė, kokių principų, EKGt įsivaizdavimu, EK ir NKP indeksas turėtų būti sudaromas. Pilietinės galios indeksas vykdomas remiantis reprezentatyvia visuomenės apklausa, kuri užsakoma kokioje nors nuomonės tyrimo agentūroje, o tai kainuoja nemažus pinigus. Kitas variantas būtų – indeksą konstruoti remiantis rodikliais iš jau atliktų tyrimų.

D. Urbanavičienė atsakė, kad EKGt šiandienos posėdyje svarstys klausimą dėl strategijos „Lietuva 2050“ projekto. Nuo EKGt jau pateiktas siūlymas šioje strategijoje daugiau dėmesio skirti tautinei tapatybei ir nematerialiam kultūros paveldui, o į rodiklius įtraukti EK ir NKP indeksą, kurio metodiką turi parengti Taryba su LNKC. Kitas dalykas, yra užsienio lietuvių tapatybės tyrimas, kuris vykdomas gana paviršutiniškai – atsiremama vien į kalbos mokėjimą, o apie tradicijų ar kitų tapatybei svarbių dalykų (pvz., tautinio drabužio puoselėjimą) klausimų beveik nėra. Kitą savaitę bus LR Seimo ir PLB komisijos posėdis, kuriame taip pat bus kalbama apie etnokultūrinius dalykus, galbūt jame bus galima paliesti klausimą dėl užsienio lietuvių tapatybės tyrimo tobulinimo. D.

Urbanavičienė pastebėjo, kad pinigų dideliems tyrimams EKG T neturi, tačiau kasmet daroma etninės kultūros būklės savivaldybėse stebėseną, kiek dėmesio etninei kultūrai skiriamas savivaldybių strateginiuose dokumentuose ir institucijose. Tačiau etninės kultūros raiška visuomenėje giliau neatskleidžiama, reikia dar ieškoti būdų tam atskleisti. Ji pakvietė A. Ramonaitę bendradarbiauti, rengiant EK ir NKP indekso metodiką ir pažadėjo pateikti EKG T siūlymų dėl A. Ramonaitės minėtų tyrimų.

A. Ramonaitė pastebėjo, kad dėl Pilietinės galios indekso tobulinimo siūlymų teikti gal nelabai ir verta dėl šio tyrimo likimo neapibrėžtumo. Tačiau dėl kitų minėtų tyrimų klausimų tobulinimo tikrai vertėtų pamąstyti. EKG T pasiūlyti klausimai tikrai galėtų būti įtraukti į strategijoje „Lietuva 2050“ numatomo tyrimo LIST klausimų sąrašą. Ji taip pat pakomentavo minėtą URM užsakytą Užsienio lietuvių tapatybės tyrimą: jis labai problematiškas, nes yra nepagrįstas metodologiškai.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad patvirtinus Pilietinio pasipriešinimo strategiją, galbūt atsirastų lėšų ir Pilietinės galios indekso įgyvendinimui. Panašu, kad šioje strategijoje atsiras punktai, susiję su tautine tapatybe.

A. Ramonaitė pabrėžė, kad pastabos strategijoje „Lietuva 2050“ numatytam tyrimui turėtų būti pateiktos kuo greičiau.

D. Urbanavičienė atsakė, kad EKG T pastabas pateiks per šį mėnesį. Ji pasiūlė sudaryti darbo grupę, įtraukiant V. Griškevičienę, L. Sungailienę, V. Jocių, J. Rudzinską, D. Urbanavičienę ir kitus norinčius.

V. Griškevičienė informavo, kad balandžio 27 d. bus pristatomi LKT užsakymu atliktas tyrimas „Savivaldybių kultūros indeksas“. Ji pakvietė pasidomėti. Galbūt tyrimas pateiks įvairiapusiškos informacijos.

NUTARTA:

1. Sudaryti darbo grupę dėl Etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo svarbos visuomenei indekso sukūrimo, įtraukiant V. Griškevičienę, L. Sungailienę, V. Jocių, J. Rudzinską, D. Urbanavičienę ir LNKC atstovus.

2. Įpareigoti darbo grupę apsvarstyti galimybes teikti siūlymus dėl strategijoje „Lietuva 2050“ numatyto LIST tyrimo papildymo etninės kultūros srities klausimais.

2. SVARSTYTA. Lietuvos ateities vizijos (valstybės pažangos strategijos) „Lietuva 2050“ projektas.

D. Urbanavičienė informavo, kad kovo 29 dieną dalyvavo Lietuvos ateities vizijos „Lietuva 2050“ svarstymuose ir buvo paprašyta per kelias dienas pateikti EKG T vardu su etninės kultūros sritimi susijusias pastabas, tad šį raštą parengė ir pateikė strategijos rengėjų grupei (jis atsiųstas ir EKG T nariams).

V. Voveris informavo, kad Nacionalinė pažangos taryba balandžio 5 d. apsvarstė Lietuvos ateities vizijos „Lietuva 2050“ projektą, tačiau į jį dar nebuvo įtrauktos pateiktos pastabos. Projektui Vyriausybė iš esmės pritarė, jis bus patobulintas atsižvelgiant į gautas pastabas ir balandžio 25 d. patalpintas Seimo Teisės aktų informacinėje sistemoje, po to 10 dienų vėl bus galima teikti pastabas. Vėliau projektas bus teikiamas svarstyti Vyriausybei.

D. Urbanavičienė priminė, kad kitas EKG T posėdis bus tik gegužės 9 dieną, todėl jo nelaukiant reikėtų įsigilinti į jau pateiktas EKG T vardu pastabas dėl strategijos projekto, įvertinti balandžio 25 d. planuojamą pateikti patobulintą strategijos projektą, kuriam reikėtų ne vėliau kaip iki gegužės 5 d. pateikti naujas pastabas. Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės 2022 m. priimtoje rezoliucijoje taip pat prašoma, kad strategija „Lietuva 2050“ akcentuotų būtinybę puoselėti tautinę tapatybę. Ji informavo, kad EKG T būstinėje balandžio 21 d. svečiuosis PLB atstovė Rasa Mauragis, su ja bus galima aptarti bendrus siūlymus ir dėl strategijos projekto.

NUTARTA. Išnagrinėti Lietuvos ateities vizijos „Lietuva 2050“ patobulintą projektą, planuojamą paskelbti balandžio 25 d., jam pateikti pastabas iki gegužės 5 d.

3. SVARSTYTA. Naujos kadencijos EKG T regioninių tarybų personalinės sudėties patvirtinimas.

J. Eidikonienė informavo, kad nė vienos regioninės tarybos narių sąrašas dar nėra iki galo suformuotas, nes kai kurios institucijos dar nieko nedelegavo. Atsirado naujos informacijos ir siūlymų dėl institucijų sąrašo. Formuojant Aukštaitijos regioninės tarybos narių sąrašą paaiškėjo, kad Tradicinių amatų centrų asociacija yra likviduota, todėl ją būtina išbraukti ir iš institucijų, deleguojančių narius į Aukštaitijos regioninę tarybą, sąrašo. Norą dalyvauti Dzūkijos (Dainavos) regioninės etninės kultūros globos tarybos veikloje išreiškė Alytaus kultūros centras ir asociacija „Etnoklubas Žvangucis“. Kai kurios Dzūkijos institucijos norėtų deleguoti po du narius, tačiau tuomet Dzūkijos (Dainavos) tarybos narių skaičius jau viršytų numatytą 31 nario limitą. Mažojoje Lietuvoje dvi institucijos (Mažosios Lietuvos Jurbarko krašto kultūros centras ir Jurbarko savivaldybė) deleguoja tą patį asmenį, o Palangos miesto savivaldybė atsisakė deleguoti atstovą į Mažosios Lietuvos tarybą. Ji pasiūlė iš Mažosios Lietuvos institucijų sąrašo išbraukti Palangos miesto savivaldybę ir Mažosios Lietuvos Jurbarko krašto kultūros centrą. Suvalkijos (Sūduvos) regioninės tarybos institucijų sąraše siūloma Prienų krašto kūrėjų klubą „Gabija“, kuris yra likviduotas, keisti į Prienų krašto muziejų; Girėnų kaimo bendruomenę siūloma keisti į Jono Basanavičiaus gimtinę (Lietuvos nacionalinio muziejaus padalinį). Žemaitijoje dar nesulaukta atsakymo iš VU Šiaulių akademijos.

R. Galinienė paragino pritarti Dzūkijos regioninės etninės kultūros globos tarybos sąrašo papildymui: Alytaus kultūros centras aktyviai įsitraukė į Dzūkijos metų renginių organizavimą, todėl jie norėtų labiau jausti EKG T pulsą; Dzūkijos tarybos narių sąrašas išaugo dar ir dėl to, kad čia įsijungė Punsko lietuviai. Reikėtų dėžiaugtis, kad kai kurios institucijos nori deleguoti po du atstovus – kuo daugiau aktyvių žmonių, tuo geriau.

O. Drobelenė pritarė – labai dėžiugu, kad nori dalyvauti jauni specialistai.

D. Urbanavičienė pasiūlė koreguoti Bendruosius regioninių etninės kultūros globos tarybų nuostatus, kad kiekviena regioninė taryba gali turėti nuo 20 iki 32 narių (dabar gali turėti nuo 14 iki 30 narių).

V. Griškevičienė pritarė siūlymams dėl Mažosios Lietuvos tarybos institucijų sąrašo koregavimo.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad Žemaitijos taryboje R. Vildžiūnienė anksčiau dalyvavo kaip Klaipėdos universiteto atstovė, tačiau po aukštojo mokslo institucijų reformos ji dirba nebe KU, o LMTA Klaipėdos fakultete. D. Urbanavičienė pasiūlė į sąrašą įtraukti būtent šią instituciją.

G. Skamaročius informavo, kad Sūduvos sąrašą siūloma papildyti Vilkaviškio Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centru-muziejumi.

A. Kavaliauskienė ir V. Jocys pasiūlė palaukti VU Šiaulių akademijos atstovo, jis turėtų būti tikrai deleguotas.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad visose regioninėse tarybose kol kas yra pateikti ne visi kandidatai, todėl ji pasiūlė kol kas netvirtinti regioninių tarybų personalinės sudėties. Tai bus galima padaryti kitame EKG T posėdyje. Tačiau dabar reikėtų patvirtinti pakoreguotus deleguojančių institucijų ir organizacijų sąrašus.

NUTARTA:

1. Pakeisti Bendrųjų regioninių etninės kultūros globos tarybų nuostatų (patvirtintų Etninės kultūros globos tarybos 2018 m. balandžio 10 d. nutarimu Nr. TN-55 „Dėl Bendrųjų regioninių etninės kultūros globos tarybų nuostatų patvirtinimo“) 10 punktą ir jį išdėstyti taip: „10. Kiekvieną Regioninę tarybą sudaro ne mažiau kaip 20, bet ne daugiau kaip 32 nariai, išmanančių etninę kultūrą ir jos sklaidos sritis. Narius į Regioninę tarybą 4 metų kadencijai deleguoja tame etnografiniame regione veikiančios asociacijos, valstybės ir savivaldybių institucijos, susijusios su etninės kultūros globa ir plėtra.“

2. Pakeisti Institucijų ir organizacijų, deleguojančių atstovus į Regionines etninės kultūros globos tarybas, sąrašus, patvirtintus Etninės kultūros globos tarybos 2023 m. kovo 14 d. nutarimu Nr. TN-5:

- Iš Aukštaitijos regioninės etninės kultūros globos tarybos institucijų sąrašo išbraukti Tradicinių amatų centrų asociaciją.
- Dzūkijos (Dainavos) regioninės etninės kultūros globos tarybos institucijų sąrašą papildyti, įrašant Alytaus kultūros centrą ir asociaciją „Etnoklubas Žvangucis.“
- Iš Mažosios Lietuvos regioninės etninės kultūros globos tarybos institucijų sąrašo išbraukti Palangos miesto savivalybę ir Mažosios Lietuvos Jurbarko krašto kultūros centrą.
- Suvalkijos (Sūduvos) regioninės etninės kultūros globos tarybos institucijų sąrašė Prienų krašto kūrėjų klubą „Gabija“ pakeisti į Prienų krašto muziejų, Girėnų kaimo bendruomenę – į Lietuvos nacionalinio muziejaus padalinį Jono Basanavičiaus gimtinę; sąrašą papildyti Vilkaviškio rajono Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centru-muziejumi.
- Žemaitijos regioninės etninės kultūros globos tarybos sąrašą papildyti Lietuvos muzikos ir teatro akademijos Klaipėdos fakultetu.

4. SVARSTYTA. Kreipimasis į naujos kadencijos savivaldybių merus ir tarybas.

D. Urbanavičienė pasiūlė kreiptis į naujos kadencijos savivaldybių merus ir tarybas, pasveikinant juos su naujos kadencijos pradžia, primenan etninės kultūros svarbą, padėkojant už savivaldybių atstovų dalyvavimą EKGK regioninėse tarybose. Ji suabejojo, ar pirmajame kreipimesi verta užsiminti apie EKGK siūlymą keisti Vietos savivaldos įstatymą nustatant etninės kultūros globą kaip valstybės deleguojamą funkciją.

V. Jocio nuomone, geriau būtų pasiūlyti diskusiją ateityje, kol kas nedetalizuojant atskirų temų, geriau nereikėtų merų ir tarybų iš karto apkrauti per dideliu kiekiu informacijos.

A. Kavaliauskienės nuomone atskirus EKGK siūlymus verta įvardinti iš karto, nes dabar naujos savivaldybių tarybos rengs naujas veiklos programas. Jeigu EKGK įvardins aiškius siūlymus, gali būti, kad tai pateks į ilgalaikes strategijas. Gražus pasveikinimas ir pasiūlymas bendradarbiauti būtinas, tačiau norėtųsi ir konkrečių siūlymų.

J. Rudzinsko nuomone, pirmasis raštas neturėtų būti didelis traktatas. Tai išgąsdintų.

V. Griškevičienė pasiūlė iš karto paprašyti informuoti, ar savivaldybės administracijoje yra specialistas atsakingas už etninės kultūros politikos įgyvendinimą (nurodyti kontaktus).

L. Sungailienė pasiūlė rašte paminėti svarbiausius valstybės strateginius dokumentus, įpareigojančius rūpintis etnine kultūra.

D. Urbanavičienė pasiūlė paminėti EKGK ir LNKC rengiamas rekomendacijas savivaldybėms. Galima užsiminti, kad tai planuojama aptarti konferencijoje ar pan.

R. Astrauskas pasiūlė akcentuoti, kad EKGK gali labai daug padėti savivaldybėms realizuojant jų pačių tikslus. Pakalbėti apie savitarpio pagalbą būtų naudinga.

V. Jocys pasiūlė tiesiog pateikti informaciją apie EKG T ir priminti, kokiam etnografiniam regionui priklauso konkreti savivaldybė.

D. Urbanavičienė paklausė, ar užtenka raštą adresuoti merui ir savivaldybės tarybai, ar reikia ir administracijai.

Z. Kalesinsko, V. Griškevičienės, V. Jocio nuomone, reikėtų adresuoti merui ir tarybai.

NUTARTA. Parengti raštą naujos kadencijos savivaldybių merams ir taryboms pagal išsakytas pastabas; suderinti su Taryba el. paštu.

5. SVARSTYTA. EKG T veiklos plano struktūros tobulinimas.

D. Urbanavičienė pastebėjo, kad rengiant EKG T ataskaitą išryškėjo, jog galima patobulinti EKG T veiklos plano struktūrą: kai kuriuos skyriui „Etninės kultūros integravimas į kultūros politikos ir kitus teisės aktus“ priskirtus klausimus vertėtų perkelti į ketvirtą skyrių, kurio pavadinimą vertėtų pakeisti iš „Etnografinių regionų globa“ į „Etninės kultūros plėtra savivaldybėse ir etnografiniuose regionuose“. Persikeltų klausimai: dėl Etninės kultūros integravimo į savivaldybių strateginius planavimo dokumentus inicijavimo, dėl rekomendacijų savivaldybėms dėl etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo išsaugojimo rengimo, dėl siūlymų dėl Vietos savivaldos įstatymo pataisų teikimo, dėl siūlymų dėl etnografinių regionų heraldikos įteisinimo teikimas. Taip pat ji pasiūlė klausimą dėl profesijų klasifikatoriaus tobulinimo perkelti prie specialistų rengimo.

NUTARTA. Patobulinti EKG T veiklos plano struktūrą (pridedama).

6. SVARSTYTA. Kiti klausimai.

D. Urbanavičienė informavo, kad KM sudaryta Etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo taryba svarstė LKT projektų rėmimo gairių projektą, kuriame palikti tie patys „Etninės kultūros ir nematerialaus kultūros paveldo“ programos prioritetai. Visi EK ir NKP tarybos nariai pritaria siūlymui, kad šioje programoje reikėtų atsisakyti prioriteto dėl įsiliejimo į kitus kultūros sektorius ir inovatyvacijas.

D. Urbanavičienė taip pat informavo, kad yra gautas LHK atsakymas į EKG T raštą dėl Heraldikos kūrimo taisyklių. Jos nuomone, reikėtų kreiptis į teisininkus, nes EKG T, neturėdama lėšų ir funkcijų, yra verčiama būti ne ekspertine institucija, o Pareiškėju, kuris turi užsakyti dailininkų darbus kuriant etnografinių regionų heraldiką. Kaip precedentas nurodoma Sūduvos heraldikos kūrimo istorija, kai į EKG T sąskaitą buvo pervestos asmeninės Suvalkijos (Sūduvos) regioninės tarybos narių lėšos ir EKG T apmokėjo šio regiono heraldikos tobulinimo darbus. Kita vertus, LHK atsakyme vėl akcentuojamas fašistinis Mažosios Lietuvos pasirinkto simbolio – briedžio – pobūdis.

G. Skamaročius informavo, kad yra surastas tarptautinio projekto, skirto Sūduvos etninės kultūros puoselėjimui, partneris: dalyvauti nusprendė Nemuno euroregiono organizacija. Jis paklausė, ar Taryba galėtų dalyvauti projekte kaip globėjas. Tarybos nariai neprieštaravo, kad Taryba galėtų tapti projekto globėju.

Posėdžio pirmininkė

Dalia Urbanavičienė

Posėdžio sekretorė

Audronė Daraškevičienė